

การพัฒนารายวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Local Wisdom: Course Development Based on Learning Outcome and Community-based Learning Approach

อรวรรณ บุราณรักษ์^{1, 2, 3*}

Orawan Buranrak^{1, 2, 3*}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดทำโครงการสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ประจำปีการศึกษาต้น ปี 2556 จำนวน 114 คน แบ่งออกเป็น 17 กลุ่มๆ ละ 6-7 คน ตามคณะสาขาวิชา และความสนใจของนักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมมีวิธีการดำเนินงานรูปแบบเดียวกันทุกกลุ่ม และคณะให้กระจายในแต่ละกลุ่ม ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย การเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ บันทึกการเรียนรู้อิงการจัดทำโครงการ บันทึกการเรียนรู้อิงกิจกรรม ทัศนคติ และอื่นๆ โดยประเมินผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 7 ช่วง พบผลการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นข้อเสนอต่อผู้บริหารของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่นเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุง และในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, วิชาศึกษาทั่วไป, ผลการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

¹ สาขากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ศูนย์วิจัยปวดหลัง ปวดคอ ปวดข้ออื่นๆ และสมรรถนะของมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบบทความ e-mail: orawan@kku.ac.th

¹ Department of Physical Therapy, Faculty of Associated Medical Science, Khon Kaen University

² Research Center in Back, Neck, Other Joint Pain and Human Performance, Khon Kaen University

³ Research and Development Institute, Khon Kaen University

*Corresponding Author, E-mail: orawan@kku.ac.th

Abstract

The objective of this study was to find ways to improve the learning behavior generosity and to develop teaching Course 000 153 (Local Wisdom). We have a project for 114 students enrolled into the course in the first semester of the academic year 2013 were divided into 17 groups of 6-7 students using segmentation on interests of students in the same pattern in all groups, and phased manner in the factors of gender in each group by the Board of General Education. Data were analyzed using descriptive statistics and analysis of qualitative data by evaluating the performance of participant observation, focus group discussion, retention of board to learn to do the project, attitudes to learning activities and others from collecting all seven phases. The study found the learning outcomes. These can arise from activities in the classroom and conduct a community-based learning. The conclusion of a study was to develop an approach to learning in the course to develop effective behavioral teaching, and information to a proposal to University-based decisions to improve the management of the Bureau of General Education.

Keywords: Local wisdom, General education, Learning outcome, Learning management, Community-based learning

บทนำ

ตามที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีแผนยุทธศาสตร์ที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ขึ้นภายในปี พ.ศ. 2546-2549 และพัฒนาจนมีสำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน และสำนักวิชาศึกษาทั่วไปในปัจจุบัน (คณะอนุกรรมการด้านการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม, 2549; ไพเราะ ทิพย์ทัศน์, 2547ก) มีการประยุกต์กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตอันมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่จะผลิตบัณฑิตตามอุดมคติไทย (จรัส สุวรรณเวลา, 2545; ทิศนา แฉมมณี, 2546; สุภาพ ฦ นคร, 2547) และเนื่องจากรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2553-2557 (ซึ่งสำนักวิชาศึกษาทั่วไปรับผิดชอบการจัดการ

เรียนการสอน) เป็นกระบวนการที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนโดยเฉพาะนักศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ให้สามารถมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวเข้าสู่ชุมชน การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะโลก และการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ หมวด 1 การสื่อสารและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Communication and Self-learning) หมวด 2 การคิดเชิงวิเคราะห์และเชิงวิพากษ์ (Analytical and Critical Thinking) หมวด 3 คุณธรรม จริยธรรม คุณค่าของชีวิตในสังคม (Morals, Ethics, Values of Life in Society) หมวด 4 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา (Cultures and Intellects) หมวด 5 ความรอบรู้และการปรับตัวในยุคโลกาภิวัตน์ (Well-rounded and Adaptation to Globalization) และมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาบุคคลที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ความจริงจากการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมจากรายวิชาแต่ละสาขามาผสมผสานให้เกิดความรู้แบบองค์รวม นำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ศักดิ์ ไซกิจิโย, จินตนา กนกปราน; 2547ก; 2547ข) ดังนั้นระบบจัดการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดทำโครงการ ในรายวิชาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง (Sheila, 1990; Larry & Loxterkamp, 2009) รวมทั้งผู้เรียนทุกคนควรได้ทราบความเป็นไปในการดำเนินงานของการเรียนตลอดกระบวนการ (ไพเราะ ทิพย์ทัศน์, 2547ข) และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้เรียนมากขึ้น และน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอน และเกิดการบูรณาการจัดการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ และผู้เรียนควบคู่กันไป (ชาญประพน สวัสดิ์เดชะ, 2557; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2547; Allan & Tarin, 1993)

จากรูปแบบการสอนของ รายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านมามีตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 จนถึงปัจจุบัน พบปัญหาในรายวิชานี้ที่ควรได้รับการปรับปรุง ได้แก่ การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดทำโครงการเพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ทั้งในประเด็นวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าของชีวิต รวมถึง “ทำอย่างไรนักศึกษาจึงจะสามารถทำงานเป็นทีมด้วยความเอื้ออาทร” โดยให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความร่วมมือทั้งระหว่างผู้เรียน และคณาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ และเพื่อปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ต้องดูแลกันเองภายในกลุ่ม ให้มีความรับผิดชอบควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทั่วถึง ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์ ตามแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอน ในรายวิชาศึกษาทั่วไป และเพื่อสามารถผลิตบัณฑิตอันมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงาน

คณะกรรมการอุดมศึกษาที่จะผลิตบัณฑิตตามอุดมคติไทย จากความสำคัญของหลักการดังกล่าวมา รวมถึงปัญหาที่รายวิชาศึกษาทั่วไป 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กำลังประสบอยู่ (ณัฐพงษ์ เพชรดีทน, 2554) ดังนั้นเพื่อปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และการศึกษาในเชิงวิจัยและพัฒนาในรูปแบบ และบันทึกการสะท้อนคิดจากนักศึกษาต่อการจัดการเรียน การเข้าเรียน เหตุปัจจัย ผลกระทบ วิธีการ และผลการจัดการที่ได้รับ รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเวลาในการเข้าเรียนหรือร่วมกิจกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

วิธีการดำเนินงาน

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยในชั้นเรียนแบบกึ่งทดลอง ดำเนินวิธีวิจัยแบบ Action research / Participatory action research กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ประจำปีการศึกษาต้น ปี 2556 ดำเนินงานเก็บข้อมูลและทดลองรายสัปดาห์ โดยมีแผนการจัดการเรียนการสอนแบบประเมินระหว่างและหลังการเรียน ใบงาน หรือบันทึกผลการเรียนรู้ (Learning log) ใบลงชื่อเข้าเรียน ใบลงเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เวบ e-learning / facebook เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 7 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงสร้างความคุ้นเคยกับนักศึกษาทั้งในชั้นเรียนและช่วงทำกิจกรรม 2) ช่วงจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มวิชา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ที่สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมีการแนะนำปราชญ์ชุมชนให้นักศึกษารู้จัก และนัดหมายการไปดูงานในพื้นที่ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ตามกลุ่มกิจกรรมที่จัดให้ 3) ช่วงที่ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเขียนแผนการทำงานโดยเทคนิค Participatory action research และสรุปงานกลุ่มบนเวบ e-learning 4) ช่วงที่นักศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูล ช่วงนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (direct interview) โดยเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยกับปราชญ์ก่อน และเริ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเอง จนรู้สึกไว้วางใจ ไม่เกร็ง และพูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติ แล้วจึงเริ่มพูดคุยซักถามประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ ตามกลุ่มกิจกรรม และนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการเก็บข้อมูล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชนช่วงที่หนึ่ง และลงพื้นที่เก็บข้อมูลช่วงที่สอง พร้อมถอดบทเรียน กระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าของชีวิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสรุปรายงานกลุ่มบนเว็บ e-learning 5) ช่วงที่นักศึกษาจัดทำรายงาน และเตรียมการนำเสนอ ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ตามกลุ่ม กิจกรรม 6) ช่วงที่นักศึกษานำเสนอผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชนในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการประเมินผลท้ายชั่วโมง และ 7) ช่วงสรุปบทเรียน การประเมินผล และส่งรายงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน และแต่ละกลุ่ม
2. ถอดบทสัมภาษณ์ การให้นักศึกษาประเมินตนเอง และคิดเป็นจำนวน และร้อยละ ของสถานการณ์การเข้าชั้นเรียนและร่วมกิจกรรมของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากใบลงชื่อเข้าเรียนและใบลงเวลาเข้าร่วมกิจกรรม
3. วิเคราะห์ ประเมิน และสรุปผล โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind mapping)
4. วิเคราะห์และประเมิน ความเอื้ออาทรที่เกิดจากความตระหนักในคุณค่าของบุคคล เข้าใจชีวิตมนุษย์ ก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน มีการแสดงออกของความเอื้ออาทร ได้แก่ ความอ่อนโยน แสดงออกถึงความเป็นผู้มีศีลธรรมและปฏิบัติต่อกันด้วยคุณธรรม เกิดจากความตระหนักในคุณค่าของบุคคล เข้าใจชีวิตมนุษย์ ก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน แสดงออกของความเอื้ออาทร คือ ความอ่อนโยน ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความห่วงใย ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบ รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนในนักศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีภาคการศึกษาต้น ปี 2556
5. ประเมินผลการจัดกิจกรรมเป็นแผนภาพสรุปข้อมูล การประเมินภาพรวมโดยนักศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีภาคการศึกษาต้น ปี 2556
6. ผลการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แบบแจกแจงข้อมูล (ร้อยละ) การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม การแปลความหมาย การวิเคราะห์ ใช้เกณฑ์คะแนน 4.51-5.00 หมายถึง ระดับดีที่ สุด คะแนน 3.51-4.50 หมายถึง ระดับดี คะแนน 2.50-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนน 1.51-2.50 หมายถึง ระดับต่ำ คะแนน 1.00-1.50 หมายถึง ระดับต่ำที่สุด สำหรับ S.D. ใช้เกณฑ์ไม่เกิน 1.00 ซึ่งคิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ ของระดับ คะแนนที่มากที่สุด = 5 คะแนน ถือเป็นค่า S.D. ที่ยอมรับได้

ผลการวิจัย

จากการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ได้มีการจัดทำโครงการสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ประจำภาคการศึกษาต้น ปี 2556 จำนวน 114 คน แบ่งออกเป็น 17 กลุ่มๆ ละ 6-7 คน โดยใช้การแบ่งกลุ่มตามคณะสาขาวิชา และความพึงพอใจของนักศึกษา เพื่อลดปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในปีการศึกษาที่ผ่านมาในการประสานงานจากความหลากหลายของสาขาวิชา และเวลาในการนัดทำงานกลุ่มนอกเวลา โดยการจัดกิจกรรมมีวิธีการดำเนินงานรูปแบบเดียวกันทุกกลุ่ม และคละเพาะให้กระจายในแต่ละกลุ่ม โดยประเมินผลการดำเนินงานจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย การเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ บันทึกการเรียนรู้ในการจัดทำโครงการ บันทึกการเรียนรู้ในกิจกรรม ทัศนคติ และอื่นๆ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละช่วง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำภาคการศึกษาต้น ปี 2556

วัตถุประสงค์/ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
1. ประเมินปัญหาที่เกิดขึ้น	- สurveyแบบสอบถามในชั้นเรียนเพื่อประเมินปัญหาที่เกิดขึ้นด้านคุณภาพและปริมาณ	เกิดความคุ้นเคยกับนักศึกษา ทั้งในชั้นเรียนและช่วงทำกิจกรรม
	- แบบสังเกตการณ์ผู้เรียนในชั้นเรียน	เริ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเอง จนรู้สึกว่ามีใจ ไม่เกร็ง และพูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติ
2. เลือกวิธีการสอนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มมากขึ้น เลือกวิธีการ	- ประเมินผลจากแบบสอบถาม/ ข้อคิดเห็นจาก e-learning/ facebook	ได้ประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ ตามกลุ่มกิจกรรม
	- ข้อคิดเห็นจาก แบบสอบถาม/ e-learning/ facebook	ได้ข้อคิดเห็นจากทุกฝ่าย และสรุปงานกลุ่มบนเวบ e-learning
แก้ปัญหาจาก	- สนทนากลุ่มระดมความคิดกับนักศึกษา (focus group) ตามกลุ่มกิจกรรม	นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการสร้างความคุ้นเคยกับปราชญ์ก่อน
	- สุ่มสัมภาษณ์โดยตรง (direct interview)	นักศึกษาได้เรียนรู้อวิธีการสร้างความคุ้นเคยกับปราชญ์ก่อน
3. สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม	- เทคนิคการสอนแบบโครงการที่ดำเนินการมาแล้ว	แต่ละกลุ่มเขียนแผนการทำงานโดยเทคนิค Participatory action research
	- มีการแนะนำปราชญ์ชุมชนให้นักศึกษารู้จัก และนัดหมายการไปดูงานในพื้นที่	
4. วิเคราะห์และประเมินผล	- ทดลองสอน	นักศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูล
5. สรุปผลและนำเสนอ	- การทำกิจกรรมในชั้นเรียน	นักศึกษานำเสนอผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชนในชั้นเรียนโดยใช้วิธีการประเมินผลที่ช่วยเชื่อมโยง
	เก็บข้อมูลจากการถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา/ การจัดทำกิจกรรม	นำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชนช่วงที่หนึ่ง และลงพื้นที่เก็บข้อมูลช่วงที่สอง พร้อมถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าของชีวิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสรุปงานกลุ่มบนเวบ e-learning

จากการประเมินด้วยแบบประเมินในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดทำโครงการ พบว่าการจัดทำโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ รวมถึงส่วนที่ทักษะการนำเสนอผลงาน และการเขียนรายงาน รวมถึงความเข้าใจในการทำงาน กลุ่มเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความสนใจใฝ่รู้ การบริหารเวลา และมนุษยสัมพันธ์ การทำงานกลุ่มในภาพรวม ดังนำเสนอในตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลประเมินการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป (นักศึกษาประเมินผ่านแบบสอบถาม) จากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน 114 คน จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 80.70

ประเด็นคำถาม	ผลการประเมิน	แปลความ
1. การให้คำปรึกษา และการให้บริการของผู้ประสานรายวิชา	3.83	ดี
2. ห้องเรียน และอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์เหมาะสมกับการเรียนวิชานี้	4.19	ดี
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงในการเรียนแต่ละครั้ง	3.69	ดี
4. การได้รับการสนับสนุนให้ใช้งานระบบ e-Learning	3.61	ดี
5. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.25	ดี
6. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรู้	4.13	ดี
7. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะทางปัญญา	4.13	ดี
8. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบต่อ	4.44	ดี
9. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.00	ดี
10. การอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและเกณฑ์การตัดเกรดที่ได้รับแจ้งในประมวลรายวิชา	4.19	ดี
11. เริ่มสอนและเลิกสอนตรงเวลา	4.25	ดี
12. ความสมบูรณ์ของสาระความรู้หลักที่ให้กับนักศึกษา ก่อนทำกิจกรรม หรือหลังจากให้นักศึกษาทำกิจกรรม	3.81	ดี
13. ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้หลักให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ	3.88	ดี
14. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาสนใจ	3.75	ดี
15. ให้คำชี้แจงในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน นักศึกษาสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมได้	3.89	ดี
16. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน สภาพห้องเรียน และพื้นฐานของนักศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้จากเพื่อนนักศึกษาในชั้นเรียน	4.08	ดี
17. กำกับ ควบคุม ติดตาม ให้นักศึกษาประพฤติตนเป็นผู้มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยอย่างสม่ำเสมอ	4.44	ดี
18. แสดงออกถึงความเป็นมิตรและปรารถนาดีต่อนักศึกษาในชั้นเรียน นักศึกษามีอิสระในการขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะจากอาจารย์ และนักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนได้	4.13	ดี
19. อาจารย์เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษาในด้านการแต่งกาย บุคลิกภาพ และคุณธรรม จริยธรรม	4.44	ดี
20. นักศึกษาสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.88	ดี
ผลการประเมินเฉลี่ยในภาพรวม	4.05 (2.21)	ดี
คิดเป็นร้อยละ	81.07	ดี

และจากการประเมินด้วยแบบประเมินทางอินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้สรุปผลการประเมิน ดังนำเสนอในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สรุปการประเมินทางอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาจากการจัดการเรียนการสอน จากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน 114 คน นักศึกษาเข้าเว็บไซต์ประเมิน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 92.11

ประเด็นคำถาม	ผลการประเมิน	แปลความ
1. นักศึกษาได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของรายวิชา	4.14	ดี
2. นักศึกษาได้รับการชี้แจงหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเกณฑ์การประเมินผล	3.98	ดี
3. นักศึกษาได้รับการชี้แจงแนวทางการนำความรู้ของรายวิชาไปใช้ในสภาพจริง	4.02	ดี
4. ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพในการเรียนการสอน	4.18	ดี
5. นักศึกษามีกิจกรรมปฏิบัติจริงหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนรายวิชานี้	4.16	ดี
6. นักศึกษามีกิจกรรมแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน	4.30	ดี
7. นักศึกษาได้รับการเรียนรู้จากสื่อของผู้สอนที่เข้าใจได้ง่าย	3.85	ดี
8. นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านระบบ e-Learning หรือใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	3.72	ดี
9. นักศึกษามีโอกาสได้ซักถามและได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน	4.15	ดี
10. นักศึกษาได้รับการสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองในระหว่างเรียน	4.03	ดี
ผลการประเมินเฉลี่ยในภาพรวม	4.05 (2.1)	ดี
คิดเป็นร้อยละ	81.07	ดี

จากการให้นักศึกษาประเมินตนเอง ถอดเทปการสัมภาษณ์ จากการสนทนากลุ่มย่อย บันทึกการเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติ การบันทึกการเรียนรู้ในกิจกรรม ทักษะคิด และข้อคิดเห็นอื่นๆ ในขั้นตอนการจัดทำโครงงานของนักศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน และแต่ละกลุ่ม สามารถจำแนกพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาได้ 5 ลักษณะ ดังนำเสนอในตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 000 153
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการเรียนรู้	ตนเอง	ต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม	ปราชญ์และคนในชุมชน หรือสถานที่ที่เข้าไปศึกษา	อาจารย์ผู้สอน
1. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม	-ความรับผิดชอบในหน้าที่ -ฝึกตนเองให้ตรงต่อเวลา	-มีน้ำใจ/ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ -เสียสละ -การรู้จักให้อภัยเพื่อนในกลุ่ม ไม่โทษว่าใครผิด เมื่อเกิดปัญหาและขอโทษเมื่อตัวเองทำผิด -เกิดความสามัคคี -ได้ฝึกความอดทน	-การตระหนักถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น -มีความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง -ได้ฝึกมารยาทในการเข้าหาพูดคุยกับผู้ใหญ่ -การให้ความร่วมมือของชุมชนและปราชญ์	-เริ่มสอนและเลิกสอนตรงเวลา -กำกับ ควบคุม ติดตาม ให้นักศึกษาประพฤติตนเป็นผู้มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยอย่างสม่ำเสมอ -แสดงออกถึงความ เป็นมิตรและปรารถนาดีต่อนักศึกษาในชั้นเรียน นักศึกษามีอิสระ ในการขอคำปรึกษา และข้อเสนอแนะจาก อาจารย์ และนักศึกษา สามารถแสดง ความเห็นในชั้นเรียนได้ -อาจารย์เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษาในด้าน การแต่งกายบุคลิกภาพ และคุณธรรม จริยธรรม
2. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรู้	การพัฒนาทักษะวิชาการ การทำ รายงานที่ถูกต้อง การใช้สื่อที่ หลากหลาย การทำ สื่อวีดิทัศน์ที่ไม่มีใน รายวิชาอื่นๆ -ได้ความรู้อย่างมาก เพราะได้ลงมือ ปฏิบัติ เป็นวิธีการ เรียนที่ได้ความรู้มาก	ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากเพื่อนๆ	-การเรียนรู้ไม่ จำเป็นต้องศึกษาใน ห้องเรียน -เรียนรู้วิถีชีวิตของคน ในชนบท -ได้ทราบว่าภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีความสำคัญ อย่างมากต่อการ ดำรงชีวิตของคนไทย	ความสมบูรณ์ของ สารความรู้ที่ให้กับนักศึกษา ก่อนทำกิจกรรม หรือ หลังจากให้นักศึกษา ทำกิจกรรม

ตารางที่ 4 ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)

ผลการเรียนรู้	ตนเอง	ต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม	ปราชญ์และคนในชุมชน หรือสถานที่ที่เข้าไปศึกษา	อาจารย์ผู้สอน
3. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะทางปัญญา	-คิดริเริ่มและทักษะในการแก้ปัญหา การคิด และรู้จักการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ/ ได้ฝึกค้นหาข้อมูลใหม่ๆและติดต่อประสานงานอย่างเป็นระบบ -สามารถนำความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	การเป็นผู้ฟังและผู้ซักถามที่ดี	ได้แง่คิดที่แนวทางเสนอแนะจากปราชญ์	ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้หลักให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ
4. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ	-ได้พัฒนาทักษะการเข้าชุมชน -ฝึกการสัมภาษณ์เชิงลึก -การพัฒนาทักษะการพูดต่อหน้าชุมชน -ฝึกการตอบคำถามที่หลากหลาย -ความกล้าที่จะแสดงออก กล้าที่จะเป็นผู้นำในการที่จะเข้าหาผู้อาวุโสกว่า	-มีการจัดสรรงานและเวลา -เรียนรู้ระบบของการทำงานร่วมกับผู้อื่น -กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นออกไป และพร้อมยอมรับข้อเสนอของเพื่อนเมื่อเห็นว่ามีประโยชน์และถูกต้อง -ได้ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม	-ได้ประสบการณ์ในการลงพื้นที่/ ฝึกการลงพื้นที่ -ได้เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน -ได้ลงมือปฏิบัติและเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ -ได้รู้จักกับปราชญ์ชาวบ้าน	-จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาสนใจ -ให้คำชี้แจงในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน นักศึกษาสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมได้
5. การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	ได้รู้จักกระบวนการทำงานเป็นลำดับขั้นตอน หลักการสัมภาษณ์เพื่อน ข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุป	มีโอกาสในการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้จากเพื่อนนักศึกษาในชั้นเรียน	ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเชิงลึก	ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอนสภาพห้องเรียน และพื้นฐานของนักศึกษาสนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้จากเพื่อนนักศึกษาในชั้นเรียน

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

โครงการได้ศึกษาผลการเรียนรู้ในรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และที่นักศึกษาดำเนินการลงพื้นที่โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยได้นำข้อมูลมาจำแนก วิเคราะห์ ประเมิน และสรุปผล โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind mapping) เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้ออาทร และเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 6 ประเด็น ดังนี้

1. การบริหารจัดการเรียนการสอน

1. เตรียมความพร้อมในทุกด้านแก่นักศึกษา ทั้งเตรียมความพร้อมของตนเองและกลุ่มในการทำตามหน้าที่ของตน เพราะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ทำให้นักศึกษาเข้าถึงวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น และเป็นอีกวิชาหนึ่งที่นักศึกษาได้รับคุณค่ามากมาย หลายหลายด้าน อาทิ การส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรู้ การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะทางปัญญา การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ การส่งเสริมคุณลักษณะด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

2. มีเวทีแนะนำรายวิชาโดยนักศึกษารุ่นก่อนๆ ต่อคนรุ่นหลัง ในการซึมซับและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสืบทอดในการเรียนการสอน เป็นการอนุรักษ์สิ่งต่างๆ ทางอ้อมเพื่อไม่ให้สูญหายไป สร้างความเข้าใจการได้เรียนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยทำให้เกิดคุณค่าตระหนักในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้

3. การใช้เวลาและตารางการเรียนการสอน เวลาในการนำเสนอ การจัดเวลาที่เหมาะสมในการรายงาน ควรจัดเวลาให้มีความเหมาะสมกัน เพิ่มเวลาในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลให้มากขึ้น/ ควรมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ลดการเรียนรู้ออกนอกห้องเรียนและให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากปราชญ์ และมีเวลาในการลงพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อจะได้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด ครบถ้วนถูกต้อง/ ควรกำหนดเวลาในการออกไปสัมภาษณ์ให้นานขึ้น/ ให้เวลาในการนำเสนอโครงการมากขึ้น/ ควรให้นักศึกษาหาหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษาให้เร็วขึ้น/ มีวันเวลาที่นักศึกษามีโอกาสได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาบ่อยครั้งขึ้น

4. การจัดรูปแบบการเผยแพร่ เช่น จัดทำเป็นนิทรรศการในการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้าใจถึงภาพรวมและแก่นแท้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น/ ให้มีการจัดแสดงผลงานโครงการทั้งหมดและมีการประกวดโดยการนำเสนอผ่านสื่อ/ ควรมีการคัดเลือกโครงการดีเด่นมาจัดแสดงในรายวิชา/ มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน และนักเรียนนักศึกษาที่สนใจ/ มีการประกวดหรือร่วมกันโหวตในกลุ่มที่เรียนด้วยกันว่ากลุ่มโครงการด้านใด เรื่องไหน

มีความน่าสนใจและให้ความรู้หรือชอบมากที่สุด เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานต่อไปหรือเพื่อปรับปรุงชิ้นงานให้ดียิ่งขึ้น

5. สำนักวิชาศึกษาทั่วไปจะจัดงานมหกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้หรือสัมมนา/ ควรเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมเสวนาในการทำโครงการภูมิปัญญาในแต่ละด้าน เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ที่หลากหลาย/ ต้องการให้นำปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมในการนำเสนอผลงาน

6. มีกิจกรรมระหว่างกลุ่ม/ ให้นักศึกษาได้เข้ารับฟังการนำเสนอของทุก section/ ในการนำเสนองานอยากให้ทุก section ที่ทำโครงการนำเสนอทุกกลุ่มและเข้าร่วมรับฟังทุกกลุ่ม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างทั่วถึง/ ให้นักศึกษามีโอกาสเข้าฟังการนำเสนอของการเรียนการสอนห้องอื่นๆด้วย/ ให้นักศึกษาทุกคนได้ฟังทุกกลุ่มรายงาน เพื่อความเข้าใจและเห็นภาพชัดเจน/ ในการนำเสนอโครงการควรนำเสนอรวมกันอาจจะใช้เวลาแต่ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้กัน

7. การเตรียมผู้ประสานงานวิชาและผู้ช่วยสอน ที่มีประสิทธิภาพ

8. การเตรียมอุปกรณ์ สื่อ เครื่องเสียง และวัสดุต่างๆ ที่ใช้

9. การจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาลงพื้นที่ ส่งเสริมการออกชุมชนทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้ใกล้ชิดชุมชนยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมการทำโครงการของนักศึกษาให้มีความต่อเนื่อง

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์

1. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานบนระบบออนไลน์ มีเนื้อหาวิชาในระบบ E-Learning และมีใบความรู้ในการเรียนแต่ละคาบ เป็นการสรุปเนื้อหาความรู้ที่อาจารย์สอน หรือการนำเนื้อหา บทความย่อขึ้นบน Facebook

2. ให้มีใบความรู้สรุปการทำโครงการเป็นแผ่นพับความรู้ในแต่ละกลุ่ม

3. ควรมีช่องทางในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษามากขึ้น นักศึกษาได้เข้าร่วมปรึกษากับอาจารย์ผู้ดูแลโครงการ/ ควรมีการจัดประชุมระหว่างตัวนักศึกษากับอาจารย์ประจำกลุ่มมากกว่านี้ เพื่อทิศทางในการนำเสนอที่ดีขึ้นให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันเองในแต่ละกลุ่ม/ ควรปรึกษาอาจารย์ประจำกลุ่มให้บ่อยๆโดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง/ อยากให้มีการเสนอแนะโครงการบ่อยๆเพื่อให้โครงการออกมาดี/ นักศึกษาควรปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของโครงการ

4. การจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้พบสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการทำกิจกรรมในห้องเรียน ช่วยสมาชิกในกลุ่มหาข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ มีโอกาสในการร่วมกันปรึกษาหารือระหว่างผู้เรียน เปิดโอกาสในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน คุยกันในประเด็นต่างๆ ใช้เวลาในห้องเรียนในการทำงาน มีการระดมสมองก่อนลงพื้นที่

5. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาในแต่ละคณะในระหว่างการทำกิจกรรม/ อยากให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาในแต่ละคณะในระหว่างการทำกิจกรรม

6. เวลาในการจัดกิจกรรมนั้นควรเน้นไปที่การให้ทำความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นเบื้องต้นก่อน

3. การแบ่งกลุ่มการเรียนรู้

1. มีการแบ่งหน้าที่ให้ได้ตามความสามารถและสมานฉันท์ ช่วยเหลือเพื่อนในหน้าที่อื่นๆ แบ่งหน้าที่ของแต่ละคน เป็นผู้ออกแบบสร้างสรรค์ เป็นผู้ช่วยประสานในการทำงาน ออกแบบงานให้สมาชิกในกลุ่ม มองภาพรวมของการทำงาน วางแผน กำหนดรูปแบบ เช่น หน้าที่วิชาการ คือต้องสำรวจข้อมูลหรือเตรียมบทสัมภาษณ์ ศึกษาเส้นทางในการเดินทางล่วงหน้า/ วางแผนการเดินทาง/ ทาพาหนะในการไปลงพื้นที่/ ขอความรู้ต่างๆ จากปราชญ์ชาวบ้าน/ วางแผนการทำงานแบ่งงานกับเพื่อน/ เตรียมบทสัมภาษณ์/ ติดต่อประสานงานกับผู้รู้ ชุมชน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง/ เตรียมอุปกรณ์ในการจัดทำ/ เก็บภาพ การลงพื้นที่ เก็บข้อมูล/ บันทึกเสียงถ่ายวิดีโอ/ ทำเกี่ยวกับสื่อต่างๆ/ จัดทำสื่อในการนำเสนอ/ เรียบเรียงข้อมูล/ ช่วยเพื่อนสอบถามสัมภาษณ์/ เก็บรวบรวมข้อมูลหลังสัมภาษณ์/ สรุปรูปข้อมูลที่ได้รับและสรุปผลนำเสนอ/ เตรียมพร้อมในเรื่องสื่อที่จะจัดทำ เครื่องบันทึกเสียง วิดีโอ

2. ในการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงรูปแบบของกิจกรรม เช่น หากต้องการความสะดวกของกิจกรรมนอกห้องเรียน อาจเป็นนักศึกษาสาขาเดียวกัน อาจคิดเป็นหนึ่งกลุ่มการเรียนรู้

3. ในกรณีจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ไม่ควรให้นักศึกษาในห้องมีมากเกินไป เพื่อให้อาจารย์ดูแลได้ทั่วถึง ควรให้นักศึกษาจับกลุ่มแบบหลากหลายสาขา เพื่อสร้างสรรค์สัมพันธ์กับเพื่อนสาขาอื่นๆ และสมาชิกในแต่ละกลุ่มควรมีการละเพศ คละความสามารถ เป็นต้น

4. ถ้าเป็นไปได้ควรจัดการเรียนการสอนให้แต่ละกลุ่มมีโอกาสมาเรียนร่วมกันบ้าง หรือมีการสื่อสารบนระบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกกลุ่มการเรียนรู้

4. การเตรียมนักศึกษาในการจัดทำโครงการงาน

1. มีการแนะแนวทางการเรียน แนะนำแนวทางในการทำการศึกษาค้นคว้าในชุมชนให้นักศึกษาโดยมุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ มีการเน้นให้นักศึกษาทุกกลุ่มที่ทำการศึกษาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมีการลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ได้ศึกษา มีการผลักดันให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกันทำงานในชุมชน และวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูล
2. มีการชี้แจงคำถามว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้าใจตรงกัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร/ให้นักศึกษาวิเคราะห์ ตีความให้ถึงแก่นแท้ของภูมิปัญญาในแต่ละด้าน
3. การกำหนดขอบเขตของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจนเพื่อให้นักศึกษาทำความเข้าใจง่าย
4. ควรฝึกให้นักศึกษาได้วางแผนงานให้เป็นขั้นเป็นอันตั้งแต่ต้นท่อมเพื่อจะได้เก็บข้อมูลได้ทันเวลา
5. ในบางหัวข้ออาจจะยากไปสำหรับผู้ที่ไม่เคยรู้มาก่อน เช่น ด้านสถาปัตยกรรม จึงอยากให้มีการอธิบายรายละเอียด หรือยกตัวอย่างให้ชัดเจนขึ้น
6. ควรจะมีตัวอย่างการศึกษา การนำเสนอ รายงาน สื่อการเรียนเช่น วีซีดี/วีดีโอ ให้นักศึกษาล่วงหน้า มีเนื้อหา ความรู้ที่แต่ละกลุ่มจะศึกษา รวบรวมเพื่อผู้ที่สนใจศึกษา
7. เพิ่มตัวอย่างรายงานของรุ่นพี่หรือกลุ่มที่ทำถูกต้องให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษามากขึ้น หรือมีตัวอย่างโครงการของนักศึกษารุ่นก่อนมาเป็นตัวอย่างให้ดูเพื่อเป็นแนวทางในการทำโครงการ
8. มีการจัดอบรมการพูด ก่อนลงพื้นที่ให้นักศึกษา จัดอบรมเทคนิคการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่ชุมชน สอนวิธีการทำสื่อวีดิทัศน์ การเขียนบทคัดย่อ
9. มีการเชิญประชาชนชาวบ้านหรือผู้เชี่ยวชาญมาเล่าประสบการณ์ หรือมาบรรยายถึงแนวทางและความคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ
10. จัดรูปแบบในการลงพื้นที่ให้นักศึกษา ควรมีการแนะนำการเลือกสถานที่ศึกษา จะได้มีความรู้ที่หลากหลาย ช่วยแนะนำสถานที่ที่สามารถศึกษาในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้นักศึกษาไปทำการศึกษา แนะนำการเดินทางลงพื้นที่

5. การเตรียมนักศึกษาในการเข้าสู่ชุมชน

1. ควรให้นักศึกษามีโอกาสช่วยกันคิด ช่วยกันเลือกประเภทด้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะศึกษาในเบื้องต้นในภาพรวมก่อนแบ่งกลุ่ม ให้ได้ในเรื่องที่สนใจจะศึกษาจริงๆ โดยคำนึงถึงความสะดวก ประหยัด ปลอดภัย และเป็นไปได้ อาจเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพต่อไปในอนาคต

2. ควรให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ไม่ควรใช้วิธีการจับฉลาก หลังการแบ่งกลุ่ม ควรให้เลือกหัวข้อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการศึกษาด้วยตัวเอง เพื่อให้นักศึกษาได้แสดงศักยภาพมากขึ้น
3. แนะนำหัวข้อสำหรับการสืบค้นที่เฉพาะเจาะจง มีหัวข้อภูมิปัญญาที่ชัดเจน จัดให้มีหัวข้อในการศึกษาให้มีความหลากหลาย เป็นรูปธรรมและให้เลือกหัวข้อที่สนใจ มีการระบุหัวข้อเรื่องที่จะให้นักศึกษาศึกษา ควรมีโจทย์ให้นักเรียนคิดค้นสิ่งใหม่ๆ โดยนำเอาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาหลาย ๆ ด้าน ไม่ให้เรื่องซ้ำหรือใกล้เคียงกันเพื่อให้เกิดความหลากหลาย ได้แก่ ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมด้านสุขภาพและสาธารณสุข ด้านเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ด้านนครกรรม ด้านหัตถกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศิลปกรรม ด้านจิตรกรรม และสถาปัตยกรรม เป็นต้น
4. ควรมีการกำหนดหัวข้อและจัดตารางเวลาในการนำเสนอที่ชัดเจน เพื่อรูปแบบการนำเสนอที่ดี
5. จัดให้มีการเรียนรู้และเก็บข้อมูลที่เป็นรูปธรรมเข้าถึงวิถีชีวิตของชุมชนนั้นจริง ๆ สืบหาข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล จัดประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับชุมชน และเตรียมนักศึกษา นักศึกษาลงปฏิบัติงานในพื้นที่ ทำกิจกรรมเรียนรู้พื้นที่ในชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน
6. มีอาจารย์คอยแนะนำถึงสถานที่ลงชุมชน ภายได้ขอบเขตในการศึกษา คำนึงถึงความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ เป็นโครงการที่น่าสนใจ แต่ก็ควรจำกัดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา ควรแนะนำสถานที่ที่ไม่ไกลมาก ไม่ควรให้นักศึกษาเดินทางไปไกลเกินไป เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูลอาจกำหนดให้ลงพื้นที่เฉพาะในจังหวัดขอนแก่น เพื่อสะดวกแก่นักศึกษาในการเดินทาง
7. ควรมีอาจารย์พานักศึกษาลงพื้นที่ไปศึกษานอกสถานที่นอกจากในห้องเรียน หรือการพานักศึกษาลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษางานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์จากปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง
8. มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปราชญ์ชาวบ้านและสมาชิกกลุ่ม/ มีกิจกรรมร่วมกับปราชญ์/ หาข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน/ การทำความรู้จักกับคนในชุมชนและบุคคลากรที่จะศึกษา/ การขอบคุณปราชญ์ที่ให้ความรู้ มอบของขวัญให้กำลังใจแก่ผู้มีความรู้
9. สัมภาษณ์ปราชญ์ในชุมชน/ การพูดคุยกับชาวบ้าน/ สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น/ มีการสัมภาษณ์และบันทึกภาพจากปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง/ หาดตัวอย่างในชุมชน หาผู้ที่เคยทำจริง

6. การประเมินผลการเรียนรู้

1. ควรมีรูปแบบการประเมินที่สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอน ทำการเช็คเวลาของสมาชิกในกลุ่มและจัดตารางการทำงาน สรุปรายชื่อข้อมูล สรุปรายการลงพื้นที่ สรุปรายการเรียนรู้ที่ได้/ การสรุปบันทึกผลในการสัมภาษณ์/ การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้
2. ปรับปรุงใบงานให้อ่านและเข้าใจง่าย มีจำนวนที่เหมาะสม
3. มีเวลาในการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษา หรือในการนำเสนอ เพื่อประเมินและจัดสรรเวลาในการปรับปรุงแก้ไขงานให้สมบูรณ์มากขึ้น
4. มีการรายงานความคืบหน้าของกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การนำเอาข้อมูลที่ได้จากปราชญ์ชาวบ้านมาสรุปหรือนำเสนอรายงานการลงพื้นที่ เพื่อที่จะได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ให้ความเข้าใจยิ่งขึ้น
5. ปรับปรุงการประเมินคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ความตรงต่อเวลา การแต่งกาย การเช็คชื่อเข้าเรียนให้เป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากความคิดเห็นของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนและการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชา โดยพิจารณาในภาพรวม ซึ่งจุดแข็งคือ อาจารย์เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษาในด้านการแต่งกาย บุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งคอยดูแลกำกับควบคุมติดตามให้นักศึกษาประพฤติตนเป็นผู้มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรมตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยอย่างสม่ำเสมอและยุติธรรม และรายวิชาที่มีกิจกรรมให้นักศึกษาแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ปฏิบัติจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการเรียน อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการยังมีข้อจำกัด และมีข้อเสนอแนะต่อการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์และขยายผลอย่างกว้างขวาง ควรมีนโยบายหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยการจัดโครงการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การจัดเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์ และการนำผลการประเมินอาจารย์ผู้สอนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี มาชื่นชม ยกย่อง ให้กำลังใจ และเปิดโอกาสในการถ่ายทอดแก่คณาจารย์ผู้สอนอื่นๆ ต่อไป

โครงการได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักศึกษา สาระสำคัญของโครงการ ประกอบด้วย ที่มาของปัญหา วิธีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่ส่งเสริมส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดแนวทางการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปแก้ไขปัญหาการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดแนวทางการจัดการเรียนรู้ และได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม สามารถนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 000 153 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2557-2558 และยังได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นข้อเสนอต่อผู้ประสานงานรายวิชา และผู้บริหารสำนักวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานของสำนักวิชาศึกษาทั่วไปต่อไปให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะที่จะมีการปรับหมวดรายวิชาศึกษาทั่วไปใน ปีการศึกษา 2559 หลังเริ่มใช้ปฏิทินอาเซียน นอกจากนี้ยังจะเป็นฐานข้อมูลเพื่อประกอบในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานสำหรับสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น สามารถนำไปใช้ขยายผลในหัวข้อ และรายวิชาอื่นๆ ที่มีการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานในอนาคตได้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยนี้ เป็นโครงการซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 และขอขอบคุณสำหรับทุกกำลังใจ จากนักศึกษาทุกคนซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้แทนชุมชน ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรในการศึกษาจากชุมชน รวมถึงคุณฤทัยรัตน์ ศรีธรรมวงษ์ ผู้ประสานงานรายวิชา และทีมคณาจารย์ผู้ร่วมสอน ได้แก่ รศ.สุภาพ ผน นคร รศ.งามนิจ นนทโส รศ.ดร.ธีระ ฤทธิรอด อ.พัชราภรณ์ จันทหาร โดยเฉพาะรศ.สุภาพ ผน นคร ซึ่งเป็นผู้บริหารจัดการกลุ่มวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผู้ชี้แนะแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประเมินผล งานวิจัยครั้งนี้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2545). **อุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะอนุกรรมการดำเนินการสอนสอตแทรกคุณธรรมจริยธรรม. (2549). **วิธีการสอนสอตแทรกคุณธรรมจริยธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น**. สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ และวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ชาญประพน สวัสดิ์เดชะ. **วิจัยในชั้นเรียน** เรื่อง การวิจัยพัฒนาการอ่าน วิชาภาษาไทย ค้นข้อมูลจาก www.sl.ac.th/html_edu/sl/temp_emp_research/93.doc
- ณัฐพงษ์ เพชรดิทน์. (2554). การเรียนรู้รายวิชาศึกษาทั่วไปโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. **วารสารศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 4(2); 46-50.

- ทิศนา แคมมณี. (2546). **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: บริษัทเมธีทีปส์.
- ไพเราะ ทิพย์ทัศน์. (2547). **รูปแบบการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น, สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- ไพเราะ ทิพย์ทัศน์. (2547). **เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง มหัตถจริยของการอิงอาศัยเชิงพุทธ**.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2547). **เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม**.
- ศักดิ์ ไชยกิจปัญญา, จินตนา กนกปราน. (2547). **การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: 1-107. ISBN 974-659-019-7**
- ศักดิ์ ไชยกิจปัญญา, จินตนา กนกปราน. (2547). **ทักษะการเรียนรู้สู่ความสำเร็จ. สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: 1-141. ISBN 974-659-018-9**
- สุภาพ ณ นคร. (2547). **สารจากประธานคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรมใน รูปแบบการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแม่ชี ดร.ไพเราะ ทิพย์ทัศน์ และคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- Allan Feldman, Tarin Weiss. (1993). **Suggestions for writing the action research report**. University of Massachusetts Amherst: Posch & Somekh.
- Sheila Knowlden. (1990). Evaluating the outcomes of continuing education for general practice. **Education for General Practice**. 5(2): 107-224.
- Larry Mauksch, Loxterkamp David. (2009). Relationship, communication, and efficiency in the medical encounter: creating a clinical model from a literature review. **Arch Intern Med**. 168(13):1387-1395.